

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

katedra občanského práva

doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.

vedoucí diplomové práce

P O S U D E K

diplomové práce Michala Schoenfelda

„Základní zásady občanského práva“

Problematika základních zásad občanského práva patří z teoretického hlediska tohoto právního odvětví nepochybně k nejpoutavějším. Přitom její zpracovávání má stejně nepochybně též nezanedbatelný praktický dopad. Zabývat se touto látkou je tedy velmi užitečné a autor předkládané práce proto zasluhuje pochvalu již jen za výběr jejího tématu. Z jiného úhlu nahlíženo jde však o materii nesmírně náročnou ke zpracování. Důvodem je nejen její komplikovanost, ale též rozsáhlá variabilita názorů, které se v této oblasti vyskytují. Autor se tedy výběrem tématu současně vystavil riziku, že se mu práce příliš nezdaří, popř. že dokonce neuspěje.

Jsem rád, že mohu již v úvodu svého posudku konstatovat, že se autor s tímto rizikem s úspěchem vypořádal. Na jedné straně se sice těžko mohu ztotožnit se vším, co se v práci píše. Na druhé straně to však neznamená, že tato skutečnost působí zásadně negativně na celkové hodnocení předložené práce. To platí tím spíše, že většinou rozpor mezi mým a autorovým názorem je ve skutečnosti rozporem mezi mým názorem a názorem toho, jehož myšlenku autor přebírá.

Začnu-li při konkrétnějším hodnocení u zřejmých pozitiv, zasluhuje předně pochvalu celková systematika práce. Ta, jakkoli pod rubrikou „Obecné otázky občanskoprávních zásad“, počíná správně analýzou různých otázek právních zásad, resp. principů vůbec. Až na tomto základě se přistupuje, pod rubrikou „Teorie občanskoprávních zásad“ k rozboru jednotlivých občanskoprávních principů, které bývají v právní nauce více či méně považovány za hlavní a koneckonců i „nesporné“. (Jde o zásadu legální licence, zásadu autonomie vůle, zásadu rovnosti, zásadu *neminem laedere*, zásadu dobré víry, zásadu *pacta sunt servanda*, zásadu *vigilantibus iura* a zásadu *nemo iudex in causa sua*.) V poslední části práce je potom pozornost věnována, pod rubrikou „Legislativní pohled na občanskoprávní

zásady“, tomu, jak k úpravě občanskoprávních, resp. soukromoprávních zásad přistoupil zákonodárce při zpracování aktuálního občanského zákoníku.

Další obecné pozitivum práce spočívá v tom, jak autor zvolenou materii celkově uchopil. Problém zpracovávané látky totiž spočívá nejen v tom, že se na její obsah názory jednotlivých autorů nadobyčejně různí (dokonce i nad rámec okruhu samotných zásad občanského, resp. soukromého práva), ale i v tom, že za velmi rozmanitý lze označit též sám přístup ke zpracování jednotlivých jejích aspektů. Z tohoto pohledu se autor důkladně seznámil s podstatnou částí toho, o čem naše právní nauka v dané oblasti pojednává, a dokázal nabyté poznatky do své diplomové práce nadstandardním způsobem promítnout.

S tím souvisí též v zásadě velmi kvalitní práce s prameny. Těch autor užívá nezanedbatelný počet, ať již jde o samotnou právní literaturu, anebo o judikaturu. (V této souvislosti lze snad namítnout ani ne tak skutečnost, že se někdy pracuje pouze s „on-line“ prameny, jako velmi rozšířený nedostatek diplomových prací, že u citovaných kolektivních prací není vždy patrné, čí názory autor používá, resp. vyjadřuje.)

Pokud jde konečně o formální stránku práce, za velmi vyspělý je možné označit též jazykový projev autorův, jakkoli závěrečná redakce práce by přece jen zasloužila větší pozornost, neboť některé překlepy (zejm. na str. 4, 11, 15 a 33) vedou dokonce k hrubým gramatickým chybám.

Co se týče obecných připomínek k práci, nemám jich příliš. Částečně se nemohu zbavit dojmu, že obecné pojednání o právních zásadách není myšlenkově zcela provázáno s pojednáními o občanskoprávních zásadách, aniž za takové provázání samozřejmě lze považovat to, že se výjimky z právních zásad demonstrují právě na soukromoprávních zásadách (str. 18 a násl.). Samostatnou pozornost by na obecné úrovni zasloužilo též to, že někdy se za zásadu vydává něco, co je výjimkou ze zásady jiné, obecné, takže to *proprio sensu* zásadou být nemůže, resp. připustí-li se to jako zásada, jde o zásadu v jiném oboru úvah, tj. o zásadu na jiné úrovni. (Tento přístup, který autor zvolil, je ovšem přístupem většiny autorů a věc je navíc ještě složitější tam, kde se zásady překrývají či prolínají.) Dále, pokud je do práce zařazena pasáž o filosofických pohledech na právní principy (str. 20 a násl.), je si zapotřebí uvědomit, že taková pasáž (navíc převzatá od jednotlivých autorů prostřednictvím jediného autora jiného) je příliš krátká na to, aby mohla čtenáři něco relevantního objasnit, a příliš dlouhá na to, aby nezabírala místo jiným myšlenkám, jejichž prezentace je autor jinak nepochybně schopen. Konečně výraznější kritiku bych očekával od poslední části práce, týkající se koncepce zásad v občanském zákoníku.

V jednotlivostech se nemohu nezdržet zejména připomínek týkajících se zásady rovnosti. Nejde o to, že před ní autor (spolu s četnými jinými autory) „dává přednost“ zásadě autonomie vůle (str. 28 a str. 36), jejíž prevalence v občanském zákoníku není ani zdaleka taková, jak se často tvrdí, a to nejen s ohledem např. na rodinné právo. Jde o to, že ji autor chápe většinou velmi široce (zejm. na str. 19 a str. 34), zatímco její klasické civilistické chápání (jakožto nemožnost vnutit druhému jednostranně právo či uložit povinnost) se připouští spíše jen v rámci údajné funkce této zásady (str. 35), resp. jako výjimka ze zásady autonomie vůle (str. 36). Posléze uvedenému závěru, přiznávám, nerozumím, naopak postrádám zdůraznění přinejmenším určitého překryvu zásady rovnosti se zásadou *nemo iudex in causa sua* (str. 52). Souhlasit vůbec nemohu s výkladem o zásadě *neminem laedere*, a to v míře, v jaké je prezentována na pozadí své výjimky, totiž *neminem laedit, qui suo iure utitur* (str. 37 a násl.); přitom u této zásady není neodůvodněné vidět též její přesah i do veřejného práva (jakkoli se o tom většinou nemluví). V rámci drobností pak zasluhuje připomenout, že § 1 odst. 2 neformuluje obecně zásadu autonomie vůle (str. 28), nýbrž jen její hlavní základ, totiž zásadu smluvní svobody (jak se ostatně správně upřesňuje na str. 55); mezi písemnou formu a formu veřejné listiny (str. 31) je vhodné vložit písemnou formu s úředně ověřenými podpisy; mezi výjimky ze zásady *neminem laedere* (str. 41) je možné částečně počítat patrně i samu dovolenou svépomoc a jistě existují i další, někdy velmi výrazné výjimky ze zásady *pacta sunt servanda* (str. 47 až 49).

Pokud by shora uvedené připomínky vzbuzovaly dojem odsudku předložené práce, byl by to dojem veskrze nesprávný. Jejich obsah jasně formuluje, o co v nich jde, a nic nemění na tom, že jde o práci velmi kvalitní, v mnohém ohledu jistě nadprůměrnou. Její autor jasně prokázal nejen to, že si osvojil rozsáhlé vědecké poznatky o zpracovávané problematice, ale i to, že je schopen tyto poznatky na vysoké úrovni prezentovat. Předložil tedy práci, která jistě splňuje, ba někdy i překračuje požadavky, které lze na ni jako na diplomovou práci klást. Tuto práci proto doporučuji zcela jednoznačně k tomu, aby byla připuštěna k obhajobě.

V Praze dne 7. dubna 2022

doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.